

Etelä-Savon ELY-keskus

Lausunto ehdotukseen Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuosille 2022–2027

Kiitämme mahdollisuudesta lausua ehdotukseen Vuoksen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan vuosille 2022–2027. Olemme tutustuneet luonnokseen ja esitämme näkemyksenämme seuraavaa.

Yleistä

Korostamme tutkimusta ja sen merkitystä vesiensuojelun päätösten pohjana. Kattavia seurantoja tarvitaan aiempaa enemmän, jotta varmistetaan vesienhoidon luokittelun laatu ja oikeellisuus, samoin kuin toimenpiteiden kohdentaminen ja vaikutusten arviointi. Luokituksen tulokset vaikuttavat elinkeinoihin esimerkiksi ympäristölupien kautta. On selvää, että maa- ja metsätalouden harjoittajan tai maanomistajan toimintaa ei tule rajoittaa eikä asettaa lisävelvoitteita, mikäli luokitustulos ei vastaa todellista tilannetta vesistöissä.

Maanomistajien ja elinkeinonharjoittajien tiedottaminen viranomaistahoilta ja yhteistyön merkitys heti prosessien alkuvaiheesta lähtien korostuu.

Maatalous

Vesienhoitosuunnitelman sivulla 44 kerrotaan maatalouden vesistökuormituksen koostuvan osin navetoista, lantaloista sekä rehusiiloista tulevista ravinteista ja ulosteperäisistä bakteereista. Lause pitää poistaa, sillä lainsäädäntö edellyttää, että lantaloista, tuotantorakennuksista ja rehusiiloista ei tapahdu kuormitusta. Mahdollinen kuormitus liittyy vahinkotilanteisiin, joihin pitää varautua.

Termi torjunta-aine on muutettava kasvinsuojeluaineeksi. Tätä on käytetty vesienhoitosuunnitelmassa useita kertoja, mm. sivulla 49.

Sivulla 106 mainitaan seuraavasti: ”Vesienhoitoalueelle esitetyt täydentävät vesiensuojelutoimenpiteet perustuvat suureksi osaksi maatalouden ympäristökorvausjärjestelmän toimenpiteisiin. Täydentävien ehtojen hyvän maatalouden ja ympäristön vaatimukset sisältävät vesiensuojelua tukevia toimia kuten pientareet ja suojakaistat, maaperän kunto, viljely hyvän maatalouskäytännön mukaan ja lannoitusrajoitus. Näitä toteutetaan hyvin laajalti ja ne ovat siten vaikuttavia. Vesienhoitoalueella on karjatalouden ja kasvitutannon keskittymiä. Tärkeitä täydentäviä toimenpiteitä alueella ovat siten ne, joilla peltojen fosforipitoisuuksia saadaan alennettua ja lannan sisältämät ravinteet saadaan hyödynnettyä ja niiden käyttöalaa laajennettua. Myös kosteikoilla voidaan saada positiivisia vesistövaikutuksia.” Toteamme ensinnäkin, että peltojen fosforipitoisuuden alentaminen on tarkoituksenmukaista vain lohkoilla, joilla kasvien tarpeeseen nähden on liikaa fosforia. Alhaisen fosforipitoisuuden lohkoilla, joita alueella on varsin paljon, fosforipitoisuuden nosto tarpeen. Muuten sadontuottokyky heikkenee eikä voida varmistaa myöskään mm. typen parempaa hyväksikäyttöä. Toiseksi, kuten mainittua, luonnoksessa esitetyt toimenpiteet pohjautuvat nykyisen kauden toimenpiteisiin ja olettamukseen, että niistä suurin osa säilyy maatalouden tukijärjestelmässä. Huomautamme, että maataloustukien valmistelu (ml. rahoitus) on vielä kesken. Tässä vaiheessa ei ole tarkkaa tietoa, mitä kaikkia toimenpiteitä lopullinen tukijärjestelmä sisältää. Esitämme, että toimenpiteet pitää käydä läpi vielä ennen suunnitelmien

hyväksymistä ja tarpeen mukaan pitää tehdä muutoksia toimenpiteiden ryhmittelyyn, nimeämiseen ja suunniteltuun toteutusmäärään. Lisäksi on otettava huomioon, että ensi vuonna on käytössä vanha tukijärjestelmä ja uusi tulee käyttöön vuonna 2023. Myös kustannukset tulee laskea uudelleen, kun tukijärjestelmän valmistelun yhteydessä lasketut uudet kustannustiedot ovat käytettävissä. Huomautamme lisäksi, että maatalousyrittäjät osallistuvat kustannuksiin myös omalla rahoituksellaan, mikä on huomioitava kustannuslaskelmissa.

Hyvänä ja kannatettavana nostamme esille sivun 106 toteamuksen, että ”erityisesti karjatalousvaltaisimmilla alueilla tulisi kehittää karjanlannan energiakäyttöä biokaasun valmistuksessa.” Biokaasua tulee edistää ja selvittää mahdollisuuksia myös tilatason kannattavaan bioenergian tuotantoon jatkossa.

Suunnittelussa tulee ottaa huomioon kaikkien alueen toimijoiden tarpeet. Veden pidättämiseen on etsittävä ratkaisuja kaikilta sektoreilta koko valuma-alueelta.

Jotta vesiensuojelu etenee toivotusti, tarvitaan onnistunutta toimenpiteiden kohdentamista, tutkimustietoa ja neuvontaa. Neuvonnan tulee olla yrittäjälähtöistä, tukevaa ja kannustavaa. Painotamme toimenpiteiden ja seurantojen kustannustehokkuuden merkitystä; niihin on syytä kiinnittää aiempaa enemmän huomiota. Tutkittu tieto on tärkeää toimenpiteiden valinnan, kohdentamisen ja käytön laajuuden optimoimiseksi.

Metsätalous

Luonnoksen sivulla 102 todetaan, että laskelmia varten metsän suojakaistojen alan arvioinnissa leveytenä on käytetty 15 m, mutta käytännössä on tärkeää käyttää vaihtelevan levyistä suojakaistaa, joka huomioi paikalliset olosuhteet. Olemme asiasta samaa mieltä ja muistutamme, että kaistat voivat olla myös tätä kapeampia.

Sivulla 102 kerrotaan, että ”vesiensuojelun tehostamisen toimenpiteet voivat tulla kyseeseen myös erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesistöjen metsätalousvaltaisilla valuma-alueilla, vaikka tilan heikkenemistä ei ole vielä havaittu.” Pidämme tärkeänä, että vesien kunnosta huolehditaan. Metsätalouden vesiensuojelu on kehittynyt viimeisien vuosien aikana huomattavasti. Etenkin paikkatietoon pohjautuvia apuvälineitä on kehitetty suunnitteluun ja vesiensuojelutoimien parempaan kohdentamiseen. Huomionarvoista on, että vesiensuojelua tehdään metsätaloustoimenpiteissä kaikenlaisten vesistöjen äärellä toimittaessa, jotta vesientila pysyy ennallaan tai paranee. Ei siten ole syytä etukäteen olettaa tilan heikkenemistä. Lauseesta tulee poistaa sivulause: ”vaikka tilan heikkenemistä ei ole vielä havaittu”. Ensisijaisesti tehostettuja toimenpiteitä tulisi kohdistaa hyvää heikommissa tilassa olevien vesimuodostumien tilan parantamiseen.

Sivun 104 taulukossa 24 yhtenä metsätaloussektorin ohjauskeinoiksi vuosille 2022-2027 esitetään yhtenäisten kriteerien mukaisesti laadittavia koko Suomen kattavia metsätalouden vesiensuojelun painopistealueita. Muistutamme, että kriteereiden laadinta on suunniteltu tehtävän tulevalle vesienhoitosuunnittelukaudella, eikä niitä siten tule kiirehtiä nyt kuultavina oleviin vesiensuojelusuunnitelmiin. Ne tulee laatia yhteistyössä metsäalan kanssa, eikä niiden tule olla tai muodostaa uutta rinnakkaista luokittelua vesienhoidon luokittelulle. Vesienhoidon vesimuodostumien ulkopuolisia vesiä ei tule ottaa mukaan. Kriteerien tulee ottaa huomioon vesistön luonnolliset ominaisuudet ja olla runsaisiin ajantasaisiin mittauksiin perustuen sellaiset, että niiden avulla voidaan löytää metsätalouden yksinään merkittävästi kuormittamista vesienhoidon vesimuodostumista ne, joilla tarvitaan muita alueita enemmän vesienhoidon toimenpiteitä, jotka sovitetaan yhteen metsätaloustuotannon kanssa. Nyt lausunnolla oleviin vesienhoitosuunnitelma- ja toimenpideohjelmaluonnoksiin ei tule lisätä kuulemiskierroksen jälkeen alustaviin kriteereihin

perustuvia painopistealueita. Suunnitelmiin ei tule lisätä myöskään muita merkittäviä uusia kokonaisuuksia ilman sidosryhmien kuulemista.

Vesienhoitoalueella edistettävissä asioissa sivulla 105 emme näe esitettävälle eri-ikäiskasvatuksen erityiselle seurannalle pohjavesialueilla, rantametsissä ja turvemailla nykyistä seurantaa suurempaa tarvetta. Vesilain mukaisen ojitusilmoituksen tekemiseen esitetään kynnyksen alentamista herkillä alueilla toimittaessa. Toteamme, että vesienhoitosuunnitelmiin ei kuulu lainsäädännön tulkintaa. Epäselvää on myös mitä herkillä alueilla tarkoitetaan. Emme näe tätä tarpeelliseksi myöskään siksi, että vesistöjen äärellä toimittaessa metsätaloudessa huomioidaan vesistöt ja tehdään vesiensuojeluun liittyvät toimenpiteet alueen ominaisuudet huomioiden, metsänhoitosuosituksen, omien ohjeiden ja sertifiointi vaatimusten mukaisesti.

Suunnitelmassa todetaan, tässä ja useassa muussa yhteydessä, että ”nämä toimintatavat olisivat hyödyllisiä myös valtakunnallisesti.” Tällaiset esitykset laajentaa toimenpiteitä muiden alueiden vesienhoitosuunnitelmiin tulee poistaa, koska niitä ei ole käsitelty kaikissa yhteistyöryhmissä eikä niihin voi antaa palautetta nyt meneillään olevassa kuulemisessa.

Luonnoksessa todetaan sivulla 105, että ”lisäksi varmistetaan vesienhoidon tavoitteiden huomioon ottaminen metsäsertifikaattien kehittämisessä ja seurataan tarvetta lainsäädännön kehittämiseen, mikäli sertifikaattien taso ei ole riittävä vesienhoidon tavoitteiden saavuttamiseksi. Sertifikaattien ja lainsäädännön kehittäminen ovat valtakunnallisesti huomioitavia asioita.”

Vesienhoitosuunnitelmassa ei tule ottaa kantaa sertifiointin kriteereihin esitetyllä tavalla eikä käsitellä julkishallinnon ulkopuolisia markkinalähtöisiä vapaaehtoisia sertifikaatteja. Oheiset kirjaukset tulee poistaa. Metsäsertifikaatit ovat tapa osoittaa, että metsissä toimitaan kestävästi, myös vesiensuojelu huomioiden. Sertifikaattien päivittämiseen on tietty rytmi, jolloin otetaan huomioon uusin tutkimustieto sekä käytännöstä saadut kokemukset ja lainsäädännön muutokset. Metsäsertifiointi ohjaa vesiensuojelun parhaiden käytäntöjen entistä laajempaan käyttöönottoon käytännön metsätaloudessa. Parhaiten uusien ohjeiden ja hyvien käytänteiden käytäntöön vienti onnistuu neuvonnan ja koulutusten kautta, mutta ilman viittauksia tai suosituksia tiettyyn sertifiointijärjestelmään. Metsätalouden vesiensuojeluun kehitetään koko ajan uusia menetelmiä ja paikkatietopohjaisia ohjelmia toimenpiteiden suunnitteluun ja kohdentamiseen ja näiden koulutusta on hyvä jatkaa.

Samassa yhteydessä todetaan, että ”metsä- ja vesilain viranomaisten yhteistyön lisääminen sekä yhteistyö kuntien kanssa on tarpeen metsätalouden valvonnassa.” Tarve on ennemminkin selkeyttää eri viranomaisten roolia. Metsä- ja vesilakia valvovat viranomaiset on jo määritelty lainsäädännössä, eikä metsätalouden valvontaa ole syytä laajentaa kunnille.

Luonnoksessa todetaan, että ”lainvoimaisiin ja valmisteilla oleviin maakuntakaavoihin sisältyy sinivihervyöhykkeitä ja yleisiä kaavamääräyksiä sekä kaavamerkintöjä, joiden tavoitteet ovat rinnakkaisia useiden vesienhoidon tavoitteiden kanssa. Tavoitteita voidaan edistää mm. neuvonnan suuntaamisessa. Myös tämä toimintatapa olisi hyödyllinen valtakunnallisesti.” Maakuntakaavat laaditaan maakuntaohtaisesti, kukin omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan, ja siten ovat erilaisia eri alueilla eikä tällaisia sinivihervyöhykemerkintöjä ole laajasti vesienhoitoalueen maakunnissa. Toteamme, että kaavoituksella ohjataan ennen kaikkea rakentamista ja sovitetaan yhteen eri maankäyttömuotoja eikä kaavoitus kaavamääräyksineen ole oikea väline vesienhoidon suunnitteluun, eikä vesienhoitosuunnitelmalla tule ohjeistaa kaavoitusta. Teksti sinivihervyöhykkeistä ja kaavamääräyksistä tulee poistaa vesienhoitosuunnitelmasta.

Luonnoksen sivulla 117 todetaan, että ”Rehevöityneiden järvien kunnostuksia on tarkoitus tehdä kaikilla suunnittelun osa-alueilla, mutta toimenpiteet pyritään aloittamaan vasta sen jälkeen, kun kunnostuksen onnistumisen kannalta riittävät toimenpiteet ulkoisen kuormituksen vähentämiseksi

on toteutettu tai varmuudella toteutetaan muiden sektoreiden toimenpiteinä.” Toteamme, että toimenpiteiden tekeminen järviä on järkevää ajoittaa samanaikaisesti ulkoisen kuormituksen vähentämisen kanssa. Yhteisvaikutuksella on tilan parantamista nopeampi vaikutus. On kuitenkin huomattava, että sisäisen kuormituksen vähentämistä on syytä tehdä myös omana toimenpiteenään. Esimerkiksi hoitokalastuksella voidaan vähentää vesistön fosforikuormaa.

Maankäyttö

Maankäyttöä käsittelevää tekstiä ei ole käsitelty kaikissa yhteistyöryhmissä. Esitämme, että osio poistetaan tai korjataan kokonaisuudessaan, sillä kaavoitus ei ole ohjauksena oikea väline suunnitelmien toteuttamiseen eikä lainsäädäntöä pidä myöskään tältä osin muuttaa. Mahdolliset tekstimuutokset tulee käsitellä yhteistyöryhmässä.

Luonnoksessa esitetään myös, että vesienhoitoon liittyvän yleisen edun näkökulmasta voi olla tarpeen tarkastella ELY-keskukselle MRL:ssä osoitettuja tehtäviä ja lisätä sen tehtäviin vesienhoidon tavoitteiden toteutumisen edistäminen sekä valvonta niiden välittymisestä kaavoihin ja luvitukseen. Toteamme, että tällaiset kirjaukset lainsäädännöllä lisätä ELY-keskusten vaikutusmahdollisuuksista, eivät kuulu vesienhoitosuunnitelmiin. Vaikutusmahdollisuudet ovat jo nykyisellään vähintään riittävät, eikä niitä tule lisätä. Lisäksi on huomattava, että ELY-keskuksen rooli voi olla sekä kaavoitusta että maankäyttöä ohjaava ja lisäksi kaavoista ja luvista lausuntoja antava tai luvista päättävä viranomaisena. Yhdellä viranomaisella on liian monta roolia. Ylipäätään monissa viranomaistehtävissä pitää käytännön tasolla selkeyttää toimivaltaa eikä hämärtää eri viranomaisten välisiä toiminnallisia suhteita.

Huomautamme edelleen, että kaavoitus ei ole vesiensuojeluun tai -hoitoon oikea väline eikä vesienhoitosuunnitelma ole lainsäädäntöhanke. Tällaisiin seikkoihin viittaavat tekstit tulee ehdottomasti poistaa.

~~Vesienhoidollisesti kestävä suunnittelu tulee tavoitella kaikilla suunnittelutasoilla (maakuntakaava, yleiskaava, asemakaava, rakentamisen luvitus) ja lainsäädännöllä tulee varmistaa kaavoituksen mahdollisuudet tähän.~~

~~Kaavoituksen ja luvituksen keinoin on tärkeää estää edelleen erinomaisessa ja hyvässä tilassa olevien vesien tilan heikkeneminen. Aina tieto tarvittavista vesienhoidollisista toimenpiteistä ei kuitenkaan välity kaava- ja lupapäätöksiin riittävällä tavalla, ja tämä aiheuttaa riskin erinomaisessa ja hyvässä olevien vesien tilan heikkenemiseen. Nykyinen lainsäädäntö ei anna ELY-keskukselle maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa mahdollisuutta puuttua jälkikäteen muihin kuin vaikutuksiltaan merkittäviin maakunnallisiin tai valtakunnallisiin asioihin. Vesienhoitoon liittyvän yleisen edun näkökulmasta voi olla tarpeen tarkastella ELY-keskukselle maankäyttö- ja rakennuslaissa osoitettuja tehtäviä ja lisätä sen tehtäviin vesienhoidon tavoitteiden toteutumisen edistäminen sekä valvonta niiden välittymisestä kaavoihin ja luvitukseen. (toimija: YM).~~

Kaavoituksen lähtökohtana on rakentamisen ja eri maankäyttömuotojen yhteensovittaminen. Kaava ei ole oikea vesienhoidon väline. Kaavamääräyksillä ei tule tehdä vesiensuojelua eikä ohjata vesienhoitoa eikä niitä voi antaa kaava-alueen ulkopuolelle. Tällaiset viittaukset sekä sivulla 122 toimenpide-esitysten ensimmäisessä kappaleessa mainitut vaikutusten arvioinnin ulottamiset kaava- aluetta laajemmalle tulee poistaa.

~~Vesienhoidon näkökulmasta kestävä kaavoitus tarkoittaa käytännössä maankäytön riskialueiden ja vaikutusketjujen tunnistamista. Kaavan vaikutusten arviointia varten tarvitaan riittävät tarkastelut hulevesien hallinnasta, pinta- ja pohjavesistä, tulvariskeistä, vesiluonnosta, tarvittaessa vesihuollon järjestämisestä ja toisaalta esimerkiksi maaperäolosuhteista. Vaikutukset tulee arvioida koko vaikutusalueelta, joka voi käsittää laajoja alueita myös kaava- alueen ulkopuolella. Johtopäätökset tulee ottaa huomioon kaavaratkaisuissa niin aluevarausten osoittamisessa kuin kaavamääräyksissä.~~

Luonnoksessa todetaan, että ”ranta-alueiden tarkastelua laajemmassa mittakaavassa valuma- aluetasolla ei MRL:n tehtyjen muutoksien myötä pystytä enää edistämään, sillä yksittäisen

maanomistajan roolia rantojen suunnittelussa on vahvistettu ja MRL:n säädöksiä olisi tarkistettava.” Tämä kirjaus on outo, koska maanomistajien laatimia rantakaavoja koskee samat sisältövaatimukset kuin muitakin kaavoja eikä asiaan ole tullut mitään muutoksia. Maankäyttöön liittyviä kysymyksiä tulee käsitellä yhteistyössä maanomistajien kanssa. Kirjaus tulee poistaa.

Tiivistelmä ja johtopäätökset

Luonnoksen sivulla 143 todetaan, että vesienhoitosuunnitelman toimeenpano vaikuttaa laajasti eri toimialojen, yksittäisten toiminnanharjoittajien ja kansalaisten sekä eri viranomaisten toimintaan jatkossa. Toimenpiteiden toteuttamisesta aiheutuvat, osin merkittävästi nykyistä tasoa korkeammat kustannukset voidaan katsoa negatiivisiksi taloudellisiksi vaikutuksiksi. Kustannuksia ei kuitenkaan voida pitää kohtuuttomina minkään elinkeino- tai väestöryhmän kannalta. Suunnitelmalla todetaan olevan negatiivisia vaikutuksia, mutta kustannusten ei kuitenkaan oleteta olevan kohtuuttomia. Laajemman tason vaikutuksista poiketen voivat vaikutukset toimintaan ja kustannuksiin olla henkilö- tai tilakohtaisesti kohtuuttomia.

Tuula Dahlman

Toiminnanjohtaja
MTK-Kaakkois-Suomi

Hannu Ripatti

Kenttäpäällikkö
MTK metsälinja/Kaakkois-Suomi

Antti Yli-Perttala

Kenttäpäällikkö
MTK-Kaakkois-Suomi

